

Aguisín 4 – Gluais agus Acrainmneacha

Gluais

Tithíocht Inacmhainne - Tithíocht úinéir-áitithe nó úinéireacht roinnte curtha ar fáil ar phraghas faoi bhun luach an mhargaidh.

An Treoir um Uisce Snámha -

Treoir/Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha. Critéir chun cáilíocht uisce a mheas de réir Caighdeán an Aontais Eorpaigh, ag tabhairt le fios go bhfuil uisce ar chaighdeán chun críocha snámha.

Dearbhú Barcelona - I mí an Mhárta 1995, reáchtáladh Comhdháil na hEorpa “An Chathair agus Daoine faoi Mhíchumas” in Barcelona, sa Spáinn. Tar éis na comhdhála seo forógra ar inrochtaineacht, ar a dtugtar Dearbhú Barcelona, atá daingnithe ag go leor cathracha agus na húdaráis áitiúla ghaolmhara san Eoraip. Áirítear le haidhmeanna an Dearbhaithe rochtain uilíoch ar spásanna, foirgnimh agus seirbhísí uirbeacha a chur chun cinn, agus feabhas a chur ar shoghluasteacht daoine faoi mhíchumas. Shínigh Comhairle Cathrach na Gaillimhe an dearbhú go foirmiúil in 2002.

Bithéagsúlacht – Tomhas ar éagsúlacht na speiceas plandaí agus ainmhithe.

Brat Gorm - Tá scéim an Bhrait Ghoirm á fheidhmiú ag an bhForas um Oideachas Comhshaoil (FEE), eagraíocht neamhrialtasach. Baineann na critéir do bhronnadh an Bhrait Ghoirm le caighdeán an uisce, áiseanna do chuirteoirí, bainistíocht trá (lena n-áirítear rialú bruscair) agus taispeáint faisnéise. Ag leibhéal ballstáit an Aontais Eorpaigh feidhmíonn an FEE trí chomhlachtaí náisiúnta mar shampla An Taisce, atá freagrach as scéim an Bhrait Ghoirm in Éirinn a riaradh.

Gormbhealaí Is tairiscint nua turasóireachta agus áineasa allamuigh ar oileán na hÉireann iad gormbhealaí a bhfuil

sé mar aidhm acu ár n-uiscebhealaí intíre sárscéimhe, lochanna, aibhneacha agus ceantair chósta ar fud oileán na hÉireann a cheiliúradh agus a chur chun cinn. Tá sé mar aidhm ag Gormbhealaí freisin níos mó daoine a spreagadh chun taithí agus taitneamh a bhaint as gníomhaíochtaí amuigh faoin aer in áiteanna uisce.

Láithreáin Athfhorbraíochta - Talamh nó foirgnimh as úsáid atá ar fáil le hathúsáid/athfhorbairt.

Bus Connects – is clár é ón Údarás Náisiúnta Iompair chun feabhas a chur ar sheirbhísí bus i gcathracha na hÉireann, ar cuid lárnach é de bheartas an Rialtais iompar poiblí a fheabhsú agus aghaidh a thabhairt ar athrú aeráide.

Earraí Miondíola Builc - Earraí a dhíoltar go ginearálta ó stórais mhiondíola áit a bhfuil earraí DIY nó earraí cosúil le troscán leacphaca ar mhéid nach mbeadh feiliúnach do chustaiméirí ag siúl, ar rothar ná ar an mbus agus a dtógfadh duine le carr é de ghnáth nó go mbeadh achar mór urláir ag teastáil chun iad a thaispeáint, m.sh. troscán i seiteanna

seomra, nó beag leis féin, ach mar chuid de cheannachán cnuasaigh a bheadh builc m.sh. ballapháipéar, péint.

Cathair atá Neamhdhíobhálach do Leanaí – Tar éis Chruinniú Mullaigh Chathair Iostanbúl 1996, sheol UNICEF tionscnamh na gcathracha atá neamhdhíobhálach do leanaí chun leanaí uirbeacha a shroicheadh, go háirithe iad siúd atá bocht agus scoite amach le cosaint agus seirbhísí bunúsacha chun a gcearta bunúsacha a chinntiú. Tá go leor cathracha timpeall an domhain ag obair le bheith níos sábháilte do leanaí agus tá roinnt gréasán áitiúil cruthaithe cosúil le Gréasán Eorpach na gCathracha atá Neamhdhíobhálach do Leanaí. Bunaíodh an gréasán faoi Dhearbhú Wurzburg Meitheamh 1999. Níl aon sainmhíniú amháin ar céard atá

i gceist le cathair atá neamhdhíobhálach do leanaí ná céard

ba cheart a bheadh i gceist leis. I náisiúin i mbéal forbartha is minice a bhíonn an bhéim ar rochtain ar sheirbhísí bunúsacha a mhéadú ach sna tíortha forbartha is cosúil go mbíonn an bhéim ar cheisteanna timpeallachta agus fisiciúla cosúil le feabhsú na limistéar áineasa, forbairt

páirceanna agus spásanna glasa, smachtú tráchta chun na sráideanna a dhéanamh níos sábháilte do pháistí.

Saoránach/Saoránacht - Áitritheoir agus cónaitheoir i gCathair na Gaillimhe.

Geilleagar Ciorclach - Is samhail de tháirgeadh agus de thomhaltas é an geilleagar ciorclach, a chuimsíonn ábhair agus táirgí atá ann cheana a roinnt, a léasú, a athúsáid, a dheisiú, a athchóiriú agus a athchúrsáil chomh fada agus is féidir. Ar an mbealach seo, déantar saolré na dtáirgí a fhadú.

Earraí Miondíola Áise - Bia, deochanna alcólacha agus neamh-alcólacha, tobac agus earraí tí neamh-mharthanacha.

Earraí Miondíola Comparáide - Éadaí, coisbhirt, troscán, feistis agus trealamh tí, (gan earraí tí neamhmarthanacha a áireamh), táirgí leighis agus cógaisíochta, fearais agus trealamh teiripeacha, trealamh agus gabhálais oideachais agus áineasa, leabhair nuachtáin agus irisí agus earraí le haghaidh cúraim phearsanta agus earraí nach bhfuil rangaithe in áiteanna eile.

Crios Dícharbónaithe Sainmhínítear Crios Dícharbóinithe mar limistéar spásúlachta ina saináithnítear raon beart maolaithe aeráide, oiriúnaithe agus bithéagsúlachta agus úinéirí gníomhaíochta chun aghaidh a thabhairt ar fhuinneamh ísealcharbóin áitiúil, ar astaíochtaí gáis cheaptha teasa agus ar riachtanais aeráide chun rannchuidiú le spriocanna náisiúnta gníomhaíochta aeráide.

db(A) Lden - Leibhéal coibhéiseach torainn lae-tráthnóna-oíche A-ualaithe (leibhéal coibhéiseach fuaime), arna thomhas laistigh de thréimhse 24 huairé an chloig, le pionós de 10 dB curtha leis le haghaidh leibhéal idir 23.00 07.00 a

chlog agus pionós de 5 dB curtha leis le haghaidh leibhéal 19.00 agus 23.00 a chlog, sa mhéid go mbíonn tionchar níos suntasaí ar dhaoine ag torann a tharlaíonn go déanach sa tráthnóna agus san oíche.

db(A) Lnight - Leibhéal coibhéiseach oíche: Leq. A-ualaithe, Leibhéal Fuaime, tomhaiste thar oíche 23.00 – 0700 uair an chloig. Ar a dtugtar an Táscaire Torainn Oíche freisin.

Scéim Ranníocaíochtaí Forbartha - Scéim a cheadaíonn d'Údarás Pleanála tobhach a ghearradh ar ranníocaíochtaí airgeadais i gcomhair soláthar bonneagar poiblí, áiseanna, tionscadal nó seirbhís mar choinníoll pleanála.

Láithreáin éiceolaíochta - Láithreáin lena mbaineann luach don fhiadhúlra.

Tuarascáil Chomhshaoil - Tuarascáil riachtanach is gá a chur ar fáil de réir na Treorach SEA mar chuid den mheasúnacht timpealachta ina sonraítear na héifeachtaí suntasacha a d'fhéadfadh a bheith ag cur i bhfeidhm plean nó cláir ar an timpeallacht agus

déantar cur síos agus meastóireacht ar na héifeachtaí sin ann freisin.

Creat-Treoir Uisce an AE - Is éard atá i dTreoir 2000/60/CE, an Chreat-Treoir Uisce ón AE, reachtaíocht chomhshaoil atá dírithe ar cháilíocht an uisce in aibhneacha, lochanna, screamhuisce, inbhir agus uiscí cósta a fheabhsú. Teastaíonn ón Treoir stádas 'maith' a bhaint amach

do na huiscí ar fad, uiscí le stádas 'ard' cheana féin a chothabháil agus dearóiliú uisce a chosc, faoi 2021.

Treoir an AE um Chóireáil Fuíolluisce

Uirbigh - Is é is aidhm do Threoir 91/271/CEE (arna leasú 98/15/CEE) an comhshaol a chosaint ó éifeachtaí díobhálacha sceite fuíolluisce uirbigh, trí chórais bhailithe fuíolluisce uirbigh (séarachas) agus ionaid chóireála do láronaid uirbeacha a sholáthar. Soláthraíonn an Treoir rialacha ginearálta freisin maidir le diúscairt inbhuanaithe sloda a eascraíonn as cóireáil fuíolluisce.

Cathair Réigiúnach – Aithnítear sa Chreat Pleanála Náisiúnta (NPF) na ceithre chathair, Corcaigh, Luimneach, Gaillimh agus Port Láirge mar Chathracha Réigiúnacha. Dírionn sé ar gach ceann acu fás 50% ar a laghad go dtí 2040 agus tacú le forbairt réigiúnach chothrom.

Líonra Glas - Líonra nasctha de limistéir ghlasa, pháirceanna agus spásanna oscailte a chinntíonn cur chuige straitéiseach comhtháite beartais maidir le húsáid agus bainistiú inbhuanaithe na limistéar seo.

Glasbhealaí - Is téarma AE é Glasbhealach a bunaíodh i nDearbhú i dtreo Líonra Glasbhealaí Eorpacha, Lille, 12 Meán Fómhair 2000 le haghaidh “bealaí ciorraithe atá curtha in áirithe go heisiach do thurais neamh-mhótair, arna bhforbairt ar bhealach comhtháite, a fheabhsaíonn an comhshaol agus cáilíocht na beatha araon den cheantar máguaird.”

Geo-éagsúlacht - Tagraíonn Geo-éagsúlacht (agus Oidhreacht Gheolaíochta) don éagsúlacht carraigeacha, mianraí, próisis nádúrtha, tírghnéithe, iontaisí agus ithreacha atá mar bhonn agus faoi shaintréithe ár dtírdhreacha agus ár dtimpeallachta. Is í an gheolaíocht an eolaíocht a chuimsíonn staidéar ar an Domhan, na carraigeacha as a bhfuil sé comhdhéanta agus na próisis trína bhforbraítear é. Go bunúsach, is é scéal ár bplainéad é agus tá leideanna ag gach cloch chun a éabhlóid a thuiscint.

GVA- Breisluach comhlán is méadrach táirgiúlacht eacnamaíoch é a thomhaiseann an méid a chuireann fochuideachta chorparáideach, cuideachta nó bardas le geilleagar.

Measúnú ar an Treoir maidir le Gnáthóga (Measúnú Cuí) - Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga (92/43/CEE) - Measúnú éiceolaíoch ar an tionchar dóchúil a bheidh ag aon phlean, clár nó tionscadal ar chuspóirí caomhnaithe láithreáin Eorpacha, (Limistéir faoi Chosaint Speisialta agus Limistéir faoi Chaomhnú Speisialta is iarrthóirí).

Criosanna Baile – Is sráideanna cónaithe iad criosanna baile ina roinntear an spás bóthair idir tiománaithe feithiclí agus úsáideoirí eile bóithre, agus riachtanais níos leithne na gcónaitheoirí (lena n-áirítear daoine a bhíonn ag siúl agus ag rothaíocht agus leanaí) san áireamh. Tá sé mar aidhm leis an mbealach a úsáidtear sráideanna a athrú agus cáilíocht na beatha ar shráideanna cónaithe a fheabhsú trí áiteanna a dhéanamh do dhaoine, ní hamháin don trácht.

Táscaire - Tomhas ar athróg le himeacht ama, a úsáidtear go minic chun gnóthachtáil cuspóirí a thomhas.

IPCC Painéal Idir-Rialtasach ar Athrú Aeráide

Lucht Saothair - Tá an lucht saothair comhdhéanta de dhaoine atá ag gabháil go hiarbhír nó ar mian leo gabháil do tháirgeadh earraí agus seirbhísí eacnamaíocha. Mar sin, áirítear ar an lucht saothair iad siúd atá fostaithe faoi láthair chomh maith le daoine dífhostaithe atá ag lorg fostaíochta.

Clár Oibre Áitiúil 21 - Bhí Comhdháil na NA ar Chomhshaol agus Forbairt ar siúl in Rio de Janeiro i 1992. Tugtar Cruinniú Mullaigh na Cruinne air seo. Tháirg an cruinniú mullaigh treoirphlean do bheartais inbhuanaitheachta i dtreo an 21ú haois, ar a dtugtar Clár 21. Léiríonn Clár Oibre 21 conas is féidir le tíortha oibriú i dtreo na forbartha

inbhuanaithe. D'fhorhmuinigh Rialtas na hÉireann Clár 21 ag an gcruinniú mullaigh.

Coincheap na Cathrach laistigh de 15 Nóiméad - coincheap áite a bhfuil rochtain éasca ag cónaitheoirí ar a gcuid bunriachtanais ag faid nach faide ná 15 nóiméad trí shiúl, rothaíocht nó iompar poiblí.

Maolú - Bearta a úsáidtear chun éifeachtaí díobhálacha suntasacha ar an gcomhshaol a sheachaint, a laghdú nó a fhritháireamh.

Natura 2000 (Láithreáin Eorpacha) - Líonra limistéar cosanta ar fud an Aontais, a aithnítear mar 'láithreáin a bhfuil tábhacht Chomhphobail ag baint leo' faoi Threoir an CE maidir le Gnáthóga (Treoir 92/43/CEE ón gComhairle maidir le caomhnú gnáthóga nádúrtha agus fána agus flora fiáine). Cuimsíonn siad "Limistéir Chaomhantais Speisialta") faoin Treoir maidir le Gnáthóga agus "Limistéir faoi Chosaint Speisialta" (SPAanna) faoin Treoir maidir le hÉin (Treoir 79/409/CE ón gComhairle maidir le héin fhiáine a chaomhnú).

Réitigh Dúlra-Bhunaithe (NbS) atá sainmhínithe ag IUCN mar "gníomhartha chun éiceachórais nádúrtha nó modhnaithe a chosaint, a bhainistiú go hinbhuanaithe, agus a athchóiriú a thugann aghaidh ar dhúshlán shochoaíoch go héifeachtach agus go hoiriúnaitheach, agus ag an am céanna ag soláthar tairbhí leasa daonna agus bithéagsúlachta.

Oidhreacht Nádúrtha - Sainmhíonann an tAcht Oidhreachta (1995) oidhreacht nádúrtha mar a n-áirítear flóra, fána, gnáthóga fiadhúlra, tírdhreacha, muirdhreacha, raiceanna, geolaíocht, uiscebhealaí intíre, gairdíní oidhreachta agus páirceanna.

Limistéir Oidhreachta Nádúrtha (NHAnna) - Cruthaíonn na limistéir shainithe seo líonra de shuímh a bhfuil tábhacht náisiúnta ag baint leo mar gheall ar a bhflóra, fána, cineál gnáthóige agus/nó spéis gheomoirfeolaíoch

agus tá siad cosanta faoin Acht um Fhiadhúlra 2000.

Cóimheas Plota - Is é an cóimheas plota le haghaidh forbartha ná oll-achar urláir na bhfoirgneamh ar láithreán roinnte ar oll-achar an láithreáin. Is ionann an t-achar urláir comhlán agus suim an spáis urláir ar fad laistigh de bhallaí seachtracha an fhoirgnimh/na bhfoirgneamh, gan gléasra, seomraí umar, limistéir stórála san íoslach (mar a bhfuil airde urláir go síleáil níos lú ná 2.1 m) agus limistéir pháirceála san áireamh. I gcás grúpa foirgneamh a bhfuil cúirtealáiste coiteann acu déanfar an t-achar urláir a chomhiomlánú. Níl san áireamh in oll-achar an láithreáin ach an talamh atá laistigh de chúirtealáiste na bhfoirgneamh gaolmhar agus go háirithe ní áiríonn sé achar bóithre poiblí tadhlach leis. Scríobhtar cóimheasa ceapach mar an cóimheas idir an t-achar urláir comhlán agus an t-achar comhlán suímh, mar shampla, 2:1.

Prionsabal Íoc Mar a Thruaillítear - Ciallaíonn an Prionsabal Íoc mar a Thruaillítear gur chóir go n-íocfadh an truaillitheoir na speansais a bhaineann leis na bearta a theastaíonn chun a chinntiú go bhfuil an comhshaol i staid inghlactha. Tá sé mar aidhm ag an dlíteanas comhshaoil seo damáiste don chomhshaol a chosc agus a chur ar ais. Ar thaobh an choisc, leagtar béim sa phrionsabal, má tharlaíonn cás a bhféadfadh damáiste don chomhshaol a bheith mar thoradh air, gur cheart bearta coisctheacha a ghlacadh chun é sin a sheachaint. Nuair a tharlaíonn damáiste don chomhshaol mar sin féin, ceanglaítear leis an bprionsabal go ndéanfaí damáiste don chomhshaol a athchóiriú.

Prionsabal Réamhchúraim - Is cur chuige é an prionsabal réamhchúraim ina bhfuil toimhde i gcoinne aon ghníomhaíochta a bhfuil a dtionchar ar an gcomhshaol éiginnte agus ina bhfuil claonadh láidir i dtreo rioscaí comhshaoil a d'fhéadfadh a bheith ann a sheachaint.

Prionsabal Cóngarachta - Is é prionsabal na gaireachta ná an coincheap gur cheart go ginearálta dramhaíl a bhainistiú chomh gar agus is féidir dá áit táirgthe, toisc go mbíonn tionchar comhshaoil ag iompar na dramhaíola féin.

Suíomh Ramsar - Is bogaigh iad seo a bhfuil tábhacht idirnáisiúnta leo atá liostaithe i gCoinbhinsiún Ramsar ar Bhogaigh, a síníodh in Ramsar san Iaráin, i 1971, conradh idir-rialtasach a sholáthraíonn creat le haghaidh gníomhaíochta náisiúnta agus comhar idirnáisiúnta chun bogaigh agus a gcuid acmhainní a chaomhnú agus a úsáid go ciallmhar. Dhaingnigh Éire an Coinbhinsiún i 1984 agus ceanglaítear ar an Stát aon bhogach a bhfuil tábhacht idirnáisiúnta ag baint leis a aithint agus a chaomhnú. Tugann an Coinbhinsiún aird ar láithreacht plandaí nó ainmhithe neamhchoitianta, leochaileacha, endemic nó i mbaol mar thoisic chun tábhacht idirnáisiúnta a chinneadh. Is láithreáin Ramsar sainithe iad Coimpléasc Chuan na Gaillimhe laistigh agus LSC Loch Coirib.

Abhainn Shalmainide - Tá Abhainn na Gaillimhe ainmnithe mar Abhainn Shalmainide faoi Threoir an AE maidir le hlasc Fionnuisce a tugadh isteach i 1978 Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Cáilíocht Uiscí Bradán), 1988, IR uimh 84 de 1988. Tá sé mar aidhm ag an ainmniúchán seo cáilíocht na bhfíoruisce a thacaíonn le speicis áirithe de rialú éisc a chosaint agus a fheabhsú. Ní mór sainchaighdeáin cháilíochta uisce a choinneáil agus truailliú a rialú. Tá ceanglas dlíthiúil ar Éirinn cáilíocht uisce aibhneacha d'iascaigh Bradán a chothabháil agus a fheabhsú.

Scóipeáil - An próiseas chun scóip agus leibhéal mionsonraí an SEA a chinneadh, lena n-áirítear na héifeachtaí comhshaoil agus roghanna eile nach mór a bhreithniú, na modhanna measúnaithe a úsáidfear, agus struchtúr agus ábhar na Tuarascála

Comhshaoil. Déantar scóipeáil i gcomhairle leis na comhlachtaí cuí.

Scagadh - An próiseas chun cinneadh a dhéanamh an dteastaíonn MSC nó AA ó phlean nó clár.

Láithreáin SEVESO III - Láithreáin a bhfuil baint acu le stóráil agus/nó táirgeadh substaintí contúirteacha a mbaineann guais mhórthionóiscí leo, faoi réir na Treorach um Rialú Mórghuaiseacha Tionóisce (COMAH) nó Threoir Seveso III 2012/18/AE, a fhéachann leis an riosca a laghdú agus a theorannú. iarmhairtí na dtimpistí.

Measúnú Straitéiseach ar Riosca i gcás Tuilte (SFRA) - Measúnú ar bhaol tuilte ar limistéar geografach leathan chun forbairt bheartaithe i gceantar a mheas ina choinne.

Tionchar Suntasach Timpeallachta - Is feidhm de mhéid an tionchair agus de thábhacht/íogaireacht acmhainní an ghabhdóra é suntasacht. Éifeachtaí ar an gcomhshaoil atá suntasach i gcomhthéacs plean nó cláir. Tá na critéir chun suntas a mheasúnú leagtha amach in Iarscríbhinn II den Treoir SEA.

Clúdach Suímh - Cinntear Clúdach an tSuímh tríd an limistéar iomlán talún atá clúdaithe ag foirgnimh a roinnt ar achar iomlán an láithreáin gan an bóthar poiblí a áireamh.

Tithíocht Shóisialta - Tithíocht ar cíos arna soláthar ag an gComhairle nó ag comhlacht tithíochta deonach nó comharthithíochta.

Cuimsiú Sóisialta - Sainmhínítear Uilechuimsitheacht Shóisialta mar an próiseas trína gcuirtear ar chumas daoine páirt iomlán a ghlacadh sa saol ó thaobh eacnamaíoch, sóisialta, cultúrtha nó polaitiúil de.

Limistéir Chaomhantais Speisialta (SAC) - Rinneadh an Treoir maidir le Gnáthóga (92/43/CEE) a thrasuíomh i ndlí na hÉireann le IR 94 de 1997, Rialacháin na

gComhphobal Eorpach (Gnáthóga Nádúrtha) 1997. Is limistéir mhuirí agus thalún de thábhacht idirnáisiúnta iad Limistéir Chaomhantais Speisialta atá ainmnithe chun gnáthóga agus speicis fiadhúlra (seachas éin) a chosaint, atá mar chuid de líonra Natura 2000 de láithreán atá suntasach ó thaobh na héiceolaíochta de ar fud na hEorpa. Ba cheart bearta cosanta speisialta a chur i bhfeidhm maidir leis na gnáthóga seo de speicis sonraithe fiadhúlra, chun maireachtáil agus atáirgeadh ina limistéar dáileacháin a áirithiú. Tá dhá limistéar ainmnithe SAC sa chathair, Coimpléasc Chuan na Gaillimhe agus Coimpléasc Loch Coirib.

Limistéir faoi Chosaint Speisialta chun Éin a Chosaint (SPAanna) - Ceanglaítear ar Éirinn faoi théarmaí Threoir an AE maidir le hÉin (2009/147/CE) Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPAanna) a ainmniú chun speicis éan fiáin atá i mbaol a chosaint. Is láithreáin iad SPAanna atá sainithe chun speicis éan atá tábhachtach go hidirnáisiúnta agus gann agus na gnáthóga a bhaineann leo a chosaint. Tá dhá limistéar ainmnithe SPA sa chathair, SPA Chuan na Gaillimhe Laistigh agus SPA Loch Coirib. Soláthraíonn an limistéar cosanta sainithe do raon leathan éan mara agus éan uisce agus na coilíneachtaí agus na gnáthóga pórúcháin a bhaineann leo lena n-áirítear speicis éan in larscríbhinn 1. Is éard atá in larscríbhinn 1 catalóg de speicis agus fospeicis atá, san Aontas Eorpach, i mbaol díothaithe, nó atá leochaileach ó thaobh athruithe áirithe ar a ngnáthóga, nó atá gann de bharr daonraí beaga nó dáileadh réigiúnach srianta, nó a éilíonn cúram speisialta mar gheall ar an nádúr speisialta. dá ngnáthóga.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta - Éilíonn an Treoir um Measúnú Straitéiseach Timpeallachta (SEA) (2001/42/CE) go ndéanfaí measúnú comhshaoil ar phleananna agus ar chlár áirithe ar dócha go mbeidh tionchar suntasach acu ar an gcomhshaoil. Próiseas córasach is ea MSC

chun tuar agus meastóireacht a dhéanamh ar na héifeachtaí dóchúlra ar an gcomhshaoil a bhainfeadh le plean/clár molta a chur i bhfeidhm chun a chinntiú go dtugtar aghaidh go cuí ar na héifeachtaí sin ag an gcéim chuí is luaithe den chinnteoireacht. Cuspóirí Straitéiseacha Comhshaoil - Beart modheolaíochta ar féidir éifeachtaí comhshaoil an phlean/cláir a thástáil ina choinne. Tá SEOanna difriúil ó chuspóirí an phlean cé go bhforluíonn siad go minic. Forbraítear SEOanna ó bheartas náisiúnta, idirnáisiúnta agus réigiúnach.

Forbairt Inbhuanaithe - Sainmhínítear Forbairt Inbhuanaithe de ghnáth mar 'forbairt a fhreastalaíonn ar riachtanais an lae inniu gan cur isteach ar chumas na nglún atá le teacht freastal ar a gcuid riachtanas féin gan baint de shláine agus cuspóirí caomhnaithe na Láithreán Eorpach agus na NHAnna. Tá dhá phríomhchoincheap istigh ann: coincheap na riachtanas, go háirithe bunriachtanais na mbochtán ar domhan, ar cheart tosaíocht sháraitheach a thabhairt dó; agus an smaoinreamh ar na srianta atá á gcur i bhfeidhm ag staid na teicneolaíochta agus na heagraíochta sóisialta ar chumas an chomhshaoil freastal ar riachtanais an lae inniu agus na todhchaí.' (Tógtha ó Ár dToghcháin Coiteann, Coimisiún Domhanda na NA ar Chomhshaoil agus Forbairt, 1987, ar a dtugtar freisin Tuarascáil Brundtland).

Córais draenála inbhuanaithe (SuDS) Cur chuige chun uisce dromchla a bhainistiú a chuireann san áireamh cáilíocht uisce tuilte cáilíocht uisce (truailiú) bithéagsúlacht (fiadhúlra agus plandaí) agus taitneamhacht.

TDM – Bainistíocht ar Éileamh Iompar

TPO - Úsáidtear Ordú um Chaomhnú Crann chun crainn agus coilleannacha roghnaithe a chosaint, dá mbeadh tionchar suntasach ar an gcomhshaoil nó ar thaitneamhacht dá mbainfí. In Alt 205 den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (leasaithe) luaitear go bhfuil; "if it appears to the planning authority that it is

expedient, in the interests of amenity or the environment, to make provision for the protection of any tree, trees, groups of trees or woodlands, it may for that purpose and for stated

reasons, make an order with respect to any such tree, trees, group of trees or woodlands as may be specified in the order". Ní féidir crainn, atá faoi réir TPO, a leagan, mura gcuireann an t-úinéir isteach ar chead pleanála chuig an údarás áitiúil.

Ordlathas Dramhaíola - Tugann an tsamhail bainistithe dramhaíola, atá á moladh ag an AE agus go náisiúnta, tosaíocht do,

1. Cosc,
2. Íoslaghdú,
3. Athúsáid agus Athchúrsáil (cóireáil bhitheolaíoch san áireamh)
4. Aisghabháil Fuinnimh agus
5. Diúscairt dramhaíola atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de, nach féidir a chosc nó a aisghabháil.

Acrainmneacha

AA Measúnú Cuí

ACA Limistéar Caomhantais Ailtireachta

AHB Comhlachtaí Ceadaithe Tithíochta

ABTA - Plean Iompair Ceantarbhunaithe

CALF Saoráid Leasaithe Chaipitil

CAS Scéim Chúnaimh Chaipitil

C&D Dramhaíl Tógála agus Scartála

CFRAM Measúnú agus Bainistiú Riosca Tuilte Dobharcheantar

CHP Teas agus Cumhacht in Éineacht

COMAH Rialú Guaiseacha Mórthionóiscí a Bhaineann le Substaintí Contúirteacha (Treoir Seveso III)

CGS Láithreacha Geolaíochta Contae

CPO Ordú Ceannaigh Éigeantaigh

CSO An Phríomh-Oifig Staidrimh

CUR Réigiún Chonnacht agus Uladh

DAHG An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta

DAHRRGA An Roinn Ealaíon, Oidhreachta, Gnóthaí Réigiúnacha agus Gaeltachta

DCCAE An Roinn Cumarsáide, Gníomhú ar son na hAeráide agus Comhshaoil

DECLG An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil

DES An Roinn Oideachais agus Scileanna

DCEDIY An Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige

DHLGH An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta

DHPCLG An Roinn Tithíochta, Pleanála, Pobail agus Rialtais Áitiúil (ó athraithe)

DMURS Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha

DTTas An Roinn Iompair, Turasoíreachta agus Spóirt

DZ Crios Dícharbónaithe

EcIA Measúnú Tionchair Éiceolaíochta

EIA Measúnú Tionchair Timpeallachta

EIS Ráiteas Tionchair Timpeallachta

EPA An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil

AN ESRI An tAonad Taighde Eacnamaíochta agus Sóisialta

ESB Bord Soláthair an Leictreachais

AE An tAontas Eorpach

EV Feithicil Leictreach

FRA Measúnú Riosca Tuilte

GEA Gníomhaireacht Fuinnimh na Gaillimhe

GRETB Bord Oideachais agus Oiliúna na Gaillimhe Ros Comáin

GTI Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe

GTS Straitéis Iompair na Gaillimhe

GMIT Institiúid Teicneolaíochta na Gaillimhe-Maigh Eo

GTU Aonad Iompair na Gaillimhe

GSI Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann

GVA – Breisluach Comhlán

HAP Íocaíocht Cúnaimh Tithíochta

NBAP Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta Náisiúnta 2017-2021

HLA Infhaighteacht Talún Tithíochta

HNDA Measúnú ar Riachtanas agus Éileamh Tithíochta

HSA An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta

HSE Feidhmeannach Sheirbhís Sláinte	NSO – Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta (mar atá i gCuid 1.3 den NPF)
ICT Teicneolaíocht Faisnéise agus Cumarsáide	NSS An Straitéis Spásúlachta Náisiúnta 2002-2020
IDA An tÚdarás Forbartha Tionscail	NTA An tÚdarás Náisiúnta Iompair
IROPI Cúiseanna Dianriachtanacha Leasa Phoiblí Sháraithe	OÉ Gaillimh Ollscoil na hÉireann Gaillimh
IW Uisce Éireann	NWRA Tionól Réigiúnach an Tuaiscirt agus an Iarthair
LAP Plean Ceantair Áitiúil	NZEB Foirgneamh Nach Mór Neodrach Ó Thaobh Fuinnimh
LAWP Clár Uisce na nÚdarás Áitiúil	OPR Oifig an Rialtóra Pleanála
LDA Gníomhaireacht Forbartha Talún	OOP Oifig na nOibreacha Poiblí
LECP Plean Áitiúil Eacnamaíoch agus Pobail	ORC Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim
LEO Oifig Fiontair Áitiúil	OS Suirbhéireacht Ordanáis
LTACC Coiste Comhairliúcháin Áitiúil um Chóiríocht don Lucht Siúil	RANS Staidéar ar Riachtanais Áineasa agus Taitneamhachta
LTL Léasú fadtéarmach	RAS An Scéim um Chóiríocht ar Cíos
MASP Plean Straitéiseach an Cheantair Uirbigh	RBMP Plean Bainistíochta Abhantraí
N6 GCRR N6 Cuarbhóthar Chathair na Gaillimhe	RMP Taifead ar Shéadchomharthaí agus Áiteanna
NAMA An Ghníomhaireacht Náisiúnta um Bainistíocht Sócmhainní	RSES Straitéis Réigiúnach Spásúlachta agus Eacnamaíoch
NAP Plean Gníomhaíochta Torainn	RPG Treoirlínte Pleanála Réigiúnacha do Réigiún an Iarthair 2010-2020
NAAMP Clár Monatóireachta Náisiúnta um Cháilíocht Aeir Chomhthimpeallaigh	RPO Cuspóir Beartais Réigiúnach
NBS Réitigh Dhúlra-Bhunaithe	RPS Taifead ar Dhéanmhais Chosanta
NDA An tÚdarás Náisiúnta Míchumais	SAC Limistéar Caomhantais Speisialta
NDP An Plean Forbartha Náisiúnta	SDGanna Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe
NHA Limistéar Oidhreachta Nádúrtha	SEA Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta
NIR Tuarascáil Tionchair Natura	SEAI Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
NMPF Creat Pleanála Mara Náisiúnta	SEC Pobal Fuinnimh Inmharthana
NPF Creat Pleanála Náisiúnta	
NPWS An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra	
NRA An tÚdarás um Bóithre Náisiúnta	

SEMURU An tAonad Socheacnamaíoch
Taighde Mara

SFRA Measúnú Straitéiseach ar Riosca
Tuilte

SI Ionstraim Reachtúil

SPA Limistéir faoi Chosaint Speisialta

SRD Treoirlínte d'Údaráis Phleanála ar
Fhorbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair
Uirbeacha DECLG2009

SuDS Córais Inbhuanaithe Draenála
Uirbeach

TII Bonneagar Iompair Éireann

TTA Iompar agus Measúnacht Iompair

TPO Ordú um Chaomhnú Crann

UDBHS Staidéar ar Dhlús Uirbeach agus
Airde Foirgnimh Chathair na Gaillimhe

UTMC Ionad Bainistíochta Tráchtá Uirbigh

UNFCCC Creat-Choinbhinsiún Náisiúnta
Aontaithe ar Athrú Aeráide

UNCRPD Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe
um Chearta Daoine faoi Mhíchumas in 2018

WFD An Chreat-Treoir Uisce

EDS An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte

WRBD Ceantar Abhantraí an Iarthair

WWTW Oibreacha Cóireála Fuíolluisce

SEC Pobal Fuinnimh Inmharthana

SFRA Measúnú Straitéiseach ar Riosca
Tuilte

SI Ionstraim Reachtúil

SPA Limistéir faoi Chosaint Speisialta

SRD Treoirlínte d'Údaráis Phleanála ar
Fhorbairt Chónaithe Inbhuanaithe i gCeantair
Uirbeacha DECLG2009

SuDS Córais Inbhuanaithe Draenála
Uirbeach

TII Bonneagar Iompair Éireann

TIA Measúnú Tionchair Iompair

TPO Ordú um Chaomhnú Crann

EDS An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte

WRBD Ceantar Abhantraí an Iarthair

WWTW Oibreacha Cóireála Fuíolluisce

